№ 22 ԹԷՀՐԱՆ ՇԱԲԱԹ 28 ՄԱՅԻՍԻ 1894 № 22

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ՇԱՒԻՂ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

„ՇԱՒԻՂԸ“ ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ 50 ՀԱՄԱՐ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

«ՇԱՒԻՂԻ» Տարեկան գինը 40 ղրան, կէս տարուանը 6 ղրան: Առանձին համարները 5 շահի. Արտասահմանում տարեկան 8 ֆրանկ կամ 3 ռուբլի, կէս տարուանը 5 Ֆր. կամ 2 ռուբլի: Թէհրանում գրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ: Մեր հասցէն. Téhéran Rédaction CHAVIGH·

«ՇԱՒԻՂԻ» խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 8—4 ժամը: Կիւրակէ եւ տօն օրերը 10—2 ժամը: Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով: Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 1 շահի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հասարակական բարեգործութիւնը մեզանում. Նամակ Դավրէժից. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՌՈՐՍԱ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԶԱՆՈՒՄ

I.

Հասարակութեան բարոյական զարգացման, պարտաճանաչութեան չափն իմանալու ամենայարմար միջոցներից մէկն էլ բարեգործութիւնն է. թէ որքան կրթուած, զարգացած է մի հասարակութիւն մտաւորապէս—իմանալու համար, քննութեան են ենթարկում նոյն հասարակութեան ջանքերն ու վերաբերմունքը դէպի իւր հանրային կազմակերպութիւնները. ինչ բարոյական ընդհանուր սկզբունքներով է ղեկավարւում, մի ժողովուրդ կամ հասարակութիւն, իւր ընկերական—մարդկային զործառնութիւնների մէջ, ինչպիսի զգացմունքներ է իրայրել նա ընդհանուր մարդկային առաջադիմական ոգուց, և որքան ընդունակ է նա իւր ունեցածը բստ հարկին և յարմարութեան գործադրելու կեանքի մէջ,—ահա հասարակական այդ բարոյա-ընկերական դրամադրութիւնը չափելու համար, քննում են նորա անցեալ ու ներկայ բարոյական կեանքն ու բարեգործութիւնը:

Մեր խորին համոզմունքով կարծում ենք, թէ մարդկութիւնը բարոյապէս և մտաւորապէս զարգանում է միայն այն ժամանակ, երբ բստ ամենայնի ապահովւած է տնտեսապէս: Հետևապէս, անհատի, ընտանիքի, հասարակութեան, ազգի և, վերջապէս, ընդհանուր մարդկութեան բարոյա-մտաւորական գործը պայմանաւորւում է նոցա տնտեսական կեանքով: Կառուցէք ամենահոյակապ համալսարաններ, ակադեմիաներ, դպրոցներ, հիմնեցէք թանգարաններ, ընթերցարան-գրադարաններ, կլուբներ և այլն և այլն. այդ բոլորը գրոշ չարժեն մէկի համար, երբ նորա ստամոքսը դատարկ է, երբ նա մերկ և բոբիկ ամբողջ մարմնով դողում է, նա գնա պէտք է մտածէ յագուրդ տալ իւր ֆիզիքական բնական պահանջներին, և յետոյ հոգեկանին: Եւ իսկապէս, ինչ միտք ունին գիտութիւնները, գեղարուեստները, երբ մարդս սովից մեռնում է. ինչ նշանակութիւն ունին կրօնական, քաղաքակրթական, կենցաղագիտական և ուրիշ այդ կարգի քայլերը, էլ թ խեղճը մի քանի ժամից յետոյ պէտք է մտնէ գերեզման: Չէ որ այդ բոլորը մարդու համար է, և ոչ թէ մարդը դոցա համար:

Թէ ինչ բազմակողմանի պատճառներ, հանգամանքների հետևանք և արդիւնք են հասարակական կամ անհատական աղէտները—մենք չենք կամենում այդ և այդպիսի հարցերը շօշափել, այլ մեզ հետաքրքրում է ներկայ իրողութիւնը, որը և պահանջում է օգնութիւն: Օգնել մեր ընկերին—այդ մեր սրբազան պարտաւորութիւնն է, դա մարդկային-ընկերական պահանջ է. առանց այդ պարտաւորութեան լիապէս կատարուելուն, առանց այդ ընկերական պահանջի գոհացման՝ մարդկութիւնը չէր կարող ներկայ դրութեան հասնել և մենք մեզ թոյլ ենք տալիս ասելու աւելին, առանց այդ ընկերասիրական բնական ոգուն՝ մարդկութիւնը չէր կարող գոյութիւն ունենալ: Հասարական, ընկերային, մարդկային համերաշխական, գաղափարի և ոգու բացարձակ տիրապետութիւն, հիմնուած անհատական իրաւունքների կատարեալ բաշխման վերայ,— ահա այն հիմքը, որի վերայ կանգնած է մարդկութեան շէնքը:

II.

Հասարակութիւնը բաղկացած է ընտանիքներից, իսկ վերջինը՝ անհատներից. ընտանիքի իւրաքանչիւր անդամը, իւրև անհատ, վայելում է զանազան իրաւունքներ և պատճութիւններ այդ ընտանեկան կազմակերպութեան մէջ, նա ունի իւր առանձին, սեպհական պահանջները և պարտաւորութիւնները այդ շրջանի մէջ:

Ընտանիքից անցնելով հասարակութեան, ազգին և ընդհանուր մարդկութեան՝ մենք միևնոյն երևոյթին ենք հանդիպում: Աւելի շօշափելի կերպով ցոյց տալու համար վերցնենք մի օրինակ ընտանիքից. այստեղ հայրը զբաղուած է արտաքին աշխատանքով, մայրը ներքին—տնային գործերով, իսկ զաւակները, դիցուք կրթութեամբ, հօր պարտականութիւնն է հոգալ ընտանիքի նիւթական և բարոյական բոլոր կարիքների մասին, որքան դրանից իրան բաժին է ընկնում, մօր պարտաւորութիւնն է նոյնպէս կատարել իրան բաժին ընկած պարտքերը, այդպէս են վարւում և ընտանիքի միւս անդամները—զաւակները: Այդ, այժմ պարզ է, որ այս բոլոր ընտանեկան յարաբերութիւնները հիմնուած են լոկ փոխադարձ համերաշխութեան և իրաւունքների վայելման պայմանների վերայ, այդ բնական անխուսափելի պայմանների շնորհիւն է, որ այդ մի քանի անհատներն իրար մօտ գալով՝ կազմում են մի ընտանիք, որոշ տնհատական իր... րաւունքներով:

Հէնց այդ միևնոյն համերաշխական, ընկերային ոգու զօրութեամբ, պէտք է բացատրել և հասարակութեան կազմակերպութիւնը:

Ինչպէս որ ընտանեկան կազմակերպութիւնը պարտաւորեցնում է նորա իւրաքանչիւր անդամին աշխատել յօգուտ ընտանիքի, որովհետև վերջինս նորան

կեանք, սնունդ, բարոյական ամեն տեսակ վայելքներ է ընձեռում, պաշտպանում է նորա գոյութիւնը, առանց որոնց նա չէր կարող ապրել. Նոյնպէս և հասարակական կեանքի կազմակերպութիւնը, նորա անսայթաք առաջադիմութիւնը և բարօրութիւնը պահանջում է անհատից, աշխատել ընկերութեան համար: Նոյնը պէտք է ասել և մի ազգի վերաբերմամբ:

Այսպիսի անխուսափական, բարոյական և ֆիզիքական անխզելի կապերով սերտ կապուած լինելով միմիանց հետ, գտնուելով մի և նոյն հասարակական պայմանների մէջ, շարունակ այդ հասարակութիւնից զանազան բարիքներ վայելելու անխուսափելի դիրքի մէջ լինելով. մենք, բնականաբար, պարտաւորուած ենք անքուն հսկել մեզ կեանք տուող հասարակութեան բարեբաստութեան գործին: Որովհետև անհատի երջանկութիւնը պայմանաւորուած է հասարակութեան երջանկութեամբ և փոխադարձաբար. վասնորոյ, այդ երկու մարմիններից, օրգաններից մէկնումէկի խանգարումն առաջացնում է հասարակական ընդհանուր հիւանդութիւն և եթէ անհատը, իւր առողջ ժամանակ կազմում է հասարակութեան երջանկութեան փակտորներից մէկը, որի ներկայութիւնն անհրաժեշտ է, ուրեմն նրա հիւանդութիւնը կամ վնասաբեր վարակիչ դրութեան մէջ լինելը պարտաւորեցնում է հասարակութեանը դարմանել նորան այդ անառողջ անդամին:

III.

Խօսելով բարեգործական ոգու մասին, մենք բնաւ ի նկատի չունենք մասնաւորութիւններ. այլ մենք վերցնում ենք ընդհանրութեան բարոյական դրամադրութիւնը, նորա մարդասիրական զգացումների չափն ու սահմանը:

Համարձակ կարելի է ասել, որ մեզանում չը կայ հասարակական բարեգործութիւն, ընդարձակ առումով: Յանկարծ երևան է գալիս խօլերայ, սարսափելի ախտը աջ ու ձախ սկսում է անխտիր կոտորել մարդկային անհատներ. Ինչ է անում հասարակութիւնն այդպիսի օրհասական դէպքերում, կարողները հեռանում են ճարակուած վայրերից դէպի լեռնային գիւղերը իսկ հասարակ ժողովուրդը գոյութիւն չունի նոցա համար, նոքա թողնում են նրան անգութ ախտի ճիրանների մէջ: Անցնում է խօլերան, բուրժուան հանգիստ, անվրդով վերադառնում է իւր տեղը, բոլորովին սառն սրտով նա վերսկսում է իւր զբաղմունքները: Բայց աւաղ, անցնում է մի քանի ամիս և ահա մի դժոխային ձայն սարսափելի ցնցման է ենթարկում ամբողջ հասարակութիւնը:—Սով է:

Խօլերայի պատճառած ահագին վնասները լրումն են ստանում այս տաժան աղէտով: Հաց չը կայ, ինչու, որովհետև աշխատաւոր ձեռքերը զոհ գնացին սոսկալի համաճարակին, հարիւրաւոր ընտանիքներ զրկուեցան իրանց նեցուկներից և երկրի արդիւնաբերութեան ընթացքը կանգ առաւ: Այս բոլորն այնպիսի անխզելի, սերտ կապերով կապուած են միմիանց հետ, որ մէկը հետևում է միւսին: Խօլերա, սով, գաղթականութիւն և պանդխտութիւն, ահա այն չարիքները, որոնց բազմաճիւղ հետևանքները հարիւրաւոր անբուժելի հարուածներ են տալիս մարդկութեան. դրանք կասեցնում են մարդկութեան տնտեսական, բարոյական և մտաւորական կեանքի ընթացքն ու առաջադիմութիւնը, վտանգում է հասարակական զարգացման, լուսաւորութեան գործը դրանց ազդեցութեան ներքոյ: Չարիքը միշտ չարիք է ծնում: Անտարբեր, գըրաստային կեանքով ապրող, լոկ իւր անձնական միտումներին ծառայող, բարձր, ազնուիչ իդէալներից և ձգտումներից զուրկ անհատը, կամ հասարակութիւնը միշտ կը տուժէ. այդպիսին անարժան է մարդ կոչուելու:

Ահա 5—6 ամիս է, որ մեր դըրացի երկու պետութիւնների մէջ հետզհետէ ծաւալւում, ընդարձակւում է սովը. ամեն օր հայ թէ օտար ազգի լրագրերում տպւում են տասնեակ սրտաճմլիկ նկարագրութիւններ, դէպքեր ահռելի աղէտի մասին. Ներկայացումներ, հանգանակութիւններ, նուիրատւութիւններ, ահա այն միջոցները, որոնցով շտապում են օգնութեան հասնել հազարաւոր սովատանջ ընտանիքների, սփոփել նրանց աղեկտուր վիճակը, բարձրացնել այդ մարդկային անհատներին, լինին դոքա հայ թուրք, քիւրդ թէ մի այլ ազգ, իսկ մեր անգութ հասարակութիւնը թաղուած իւր եսամոլ մահին խոր թըմբրութեան մէջ, ականջները խլացրել, աչքերը փակել է: Նա չի տեսնում այն տենդային գործունէութիւնը, որով ուրիշներն աշխատում են կատարել իրանց մարդկային պարտքը: Թ.

Դավրէժ 12 մայիսի 1894

ՆԱՄԱԿ ԴԱՎՐԷԺԻՑ

—

12 մայիսի 1884

Մայիս 6-ին Արամեան ուսումնարանի թատրոնական սրահում տեղի ունեցաւ մի ներկայացում, հովանաւորութեամբ ռուսաց հիւպատոսի տիկնոջ, նոյն ուսումնարանի օգտին. խաղացին ֆրանսերէն լեզուով. խաղացողները բոլորն էլ եւրոպացիներ էին:

Ներկայ էր թագաժառանգը իւր չորս որդիներով և իւր բարձրաստիճան պաշտօնեաներով: Նորին բարձրութեանը ընդունեց առաջնորդը բակի մուտքում հոգաբարձական և ուսուցչական խմբի հետ միասին, որտեղ Արամեան ուսումնարանի երգեցիկ խումբը ձայնագրութեան ուսուցչի առաջնորդութեամբ՝ երգեցին „Մեծափառ արքայն մեր“ երգը մինչև երգի վերջանալը Նորին բարձրութիւնը սպասեց: Թագաժառանգի համար պատրաստուած էր մի յատուկ սենեակ՝ շատ շքեղ զարդարութեամբ, որտեղ հանգստանում էր անտրակտներում: Սրահը և բուֆէտը զարդարուած էին շատ գեղեցիկ ճաշակով. բակում նուագում էր տեղական զինւորական մուզիկան: Նորին բարձրութիւնը հեռացաւ ներկայացումից և հոգաբարձուներից շատ գոհ: Ներկայացումից յետոյ բոլոր դերակատարները ընթրեցին բուֆէտում շատ պաշտօնեաների հետ: Մուտք բոպասւում է մօտաւորապէս հազար երեք հարիւր թուման: Ինչպէս լսում ենք Պօլսից ուղարկուած են մօտ 96 տոմսակներ՝ զանազան յայտնի հայ վաճառականների: Ցաւ ունինք որ Բերդաթայի ուսումնարանի հոգաբարձուները՝ ստանալով այս կարևոր նախատը, կը մտածեն վերջապէս մի կանոնաւոր ուսուցչական խումբ կազմել, և վարժարանը դնել բարեկարգ դրութեան մէջ:

Մեր մօտ ամեն նպատակների համար տրւում են ներկայացումներ, իսկ սովեալների համար ոչ. ամեն կողմ սկսուել է հանգանակութիւն, իսկ մեր մէջ խօսելուց աւելի՝ տասից աւելի ընկերութիւնները ոչինչ չեն ձեռնարկում: Արթութիւն քարոզողներ, թողէք ձեր նասականութիւնները, կուսակցութիւնները և գործեցէք խղճի մտօք որ չը դատապարտուիք:

Այս օրերս հասաւ Դավրէժ Պէյվան գաւառի կառավարիչ Մելիք Սարգիսը: Չը նայելով իւր ծերութեան և աչքերի տկարութեան՝ Մելիք Սարգիսը դեռ էլի շատ առողջ է և աշխոյժ: Իւր գա-

ւստի գործերը երեսի վերայ թողած եկել է Դավրէժ բացատրութիւններ տալու այն բոլորի մասին, ինչ որ տարածել են նորա մասին։ Մելիքը արդէն ներկայացել է նորին բարձր սրբազնութեան և մի քանի ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններին։ Մելիք Սարգիսը խօսում է ամենքի առա շատ համարձակ և պահանջում, որ քննուի ինչ որ խօսւում է իր համար և եթէ հաստատուի այն բոլոր ասածներից մէկը, ինքը պատրաստ է քարկոծուելու։ Նորա կուսակիցները պահանջում են, որ նա վերադառնայ գաւառը, բայց նա չի համաձայնւում։ Նրա հակառակորդ ջահանգիրը Մելիքի եղբօր որդին արդէն գործում է Գարադաղում իբրև բէկ, որին աջակցում է յայտնի փաշխառու Մելիքի քրոջ որդի տէր Սարգիսը, որը թէ այսօր ապրում է, դա էլ Մելիքի շնորհիւն է։ Զուգենալով այս քահանայի արածները լրագրութեան մէջ առնել, խնդրում ենք նորին բարձր սրբազնութեան աջակցութիւն լուրջ ուշադրութիւնը այս քահանայի վերայ։

Այս օրերս սպանուել է Փէյլվանում մի հայ, որը գնացել էր Թրքական Հուշ գիւղը կով գնելու. վիրաւորին երկրորդ օրը բերում են իրանց գիւղը Ասրան և ուղարկում տէր Սարգսի յետևից, որ գայ ճաշակեցնէ. տէր Սարգիսը մերժում է, ասելով գնացէք կանչեցէք Մելիքին որ գայ հաղորդի, որովհետև վիրաւորը լինում է Մելիքի կուսակիցներից և մեռնում առանց հաղորդուելու։ Սպանողները յայտնի են։ Դեռ Մելիք Սարգսի հրաժարուիլը հաստատուած չէ, և տեսէք արդէն ինչ է գործւում....։

Մելիք Սարգսի որդիներից մէկը կողոպտուել է իրանց գիւղից մէկ քառորդ ժամ հեռի նոր բէգ Ջահանգիրի հրամանով։

Նորին բարձր սրբազնութեան ուղարկած քննիչին փախցրել է տէր Սարգիսը ինչ—ինչ ինտրիգաներ լարելով։

(Հասօ)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թէհրան 25 մայիսի 1894

Մի քանի տարիներից ի վեր է որ հանրօգուտ մի մտադրութիւն մի քանի անձերի մտքում յղացուած է. բայց մենք չունէինք մինչև այժմ մամուլ որ այդ մասին հրապարակաւ խօսէր և փաստաբանէր, և այդ կերպով այդ օգտակար միտքը հասարակութեան մէջ չէր տարածւում և խօսակցութեան առարկայ չէր դառնում, բայց այժմ, որփառք Աստուծոյ ունենք այդ, և կարող ենք մեր մտքերը հասարակաց դատաստանին ենթարկել՝ ես համարձակուեցայ այդ առաջարկը անել մամուլի էջերում։ Յոյս ունիմ որ Թէհրանի հասարակութիւնը լուրջ ուշադրութիւն կը նուիրէ այդ հարցին և խնդրոյս. եթէ այդ հանրօգուտ գործը ի գլուխ կայ, Թէհրանի հայերի համար մեծ յառաջադիմութեան մի անուղղակի պատճառ կը դառնայ։

Թէհրանում մօտաւորապէս 300—350 տուն հայեր կան որոնք շատ ցիրուցան են բնակուած, մի քանի տներ քաղաքիս մի դրան թաղումն են բնակութիւն հաստատել, մի քանիներ միւս դրան թաղում և մի քանիներ շատ անբնակելի թաղում։ Միայն Ղազվինի թաղում կարելի է տեսնել մի քանի հայ տներ միմիանց կից, և այլ ևս ուրիշ ոչ մի թաղում։

Այս ցիրուցան բնակութիւնը ունի իւր շատ մեծ նիւթական վնասները և աւելի ևս՝ իւր բարոյական վատ ազդեցութիւնը մանուկների վերայ, որոնք մի տեղից միւս տեղ երթալու համար պարտաւորուած են ականատես լինել փողոցային շատ անվայել տեսարանների։

Մ՞թէ լաւագոյն չէր լինի որ այստեղի ամեն հայերը մի թաղի մէջ խմբուած լինէին և միասին ապրէին, ինչպէս Ն. Ջուղայի և Դավրէժի մէջ։

Այժմ մտադրութիւն կայ Դովլաթի թաղում մի նոր եկեղեցի և վարժարան ևս հաստատել որպէս զի այն թաղի բընակիչները ազատուած լինին երկար հեռաւորութեան պատճառով փողոցային ամեն տեսակ տհաճելի տեսարաններից. բայց այդպիսով չեն կարող ազատուած համարուիլ, որովհետև արդէն շատերի համար ճանապարհի հեռաւորութիւնը միևնոյնն է և աւելի վատ է Շահաբդիւլազիմ թաղի հասարակութեան համար։ Մ՞թէ կարծում էք այս անօգուտ չէ. անտարակոյս մեծամասնութիւնը պէտք է պատասխանէ այո։ Միթէ աւելի լաւ չէր լինի երեք եկեղեցիների, երկու վարժարանների, ընթերցարանների, մի քանի բաղնիքների փոխարէն ունենալ իւրաքանչիւրից մի մի հատ և շատ կանոնաւորը, որով միջոցների մեծ խնայութիւն եղած կը լինէր։

Այո, անկասկած շատերին այս առաջարկը և գաղափարը խորթ և անիրագործելի կը թուի սկզբում, սակայն եթէ ամեն ոք մի քիչ քննէ և թափանցէ խնդրի մէջ, պէտք է տեսնէ որ միասին և մի թաղի մէջ ապրելը ինչ ահագին առաւելութիւններ ունի, և միւս կողմից պէտք է տեսնէ որ արգելքները և դժուարութիւնները անյաղթելի չեն։ Բայց գիտէք շատերը գործելու և այդ անհերքելի կերպով օգտակար առաջարկը իրականացնելու փոխարէն ինչ կասեն. այ և այլ մանր մունր պատճառներ և արգելքներ յառաջ կը բերեն և իրանք իրանց կարդարացնեն ասելով „բարեկամ, գիտես ինչ կայ, հայը միութիւն չունի", սակայն այդպէս չէ և այդ միանգամայն սխալ խօսք է։ Հայերը կը միանան այդ տեսակ գործերում եթէ միայն անկեղծ և անձնուէր ղեկավարներ և գործիչներ ունենան։ Այդ խուսափողական պատասխանը մի տեսակ պատրուակ է որ մեր մէջ մի սովորական ոճ է դարձած. և երբ տեսնում ենք որ մի գործ մի քիչ զոհողութիւն, դժուարութիւն և աշխատանք է պահանջում խսկոյն այդ խօսքը գնտակի պէս գլորում ենք մէջ տեղ, մի ուրիշը անշուշտ կը գտնուի որ այս գնտակը յետ կը գլորէ և ահա այսպիսով գործը չը սկսած կը խանգարուի և կը չքանայ։ Թող պատուելի ընթերցողը նկատողութիւն քիչ շեղուեցայ նպատակիցս բայց ցաւալի իրողութիւնը այդպէս է։

Գալով այս խնդրի իրականացմանը՝ այնքան էլ դժուար չէ. այսինքն պէտք է մի ընդհանուր ժողով գումարել բոլոր Թէհրանի հայ հասարակութիւնից կազմակերպուած, ուր այս գործի մասին համաձայնութեամբ ընտրուի մի հոգաբարձութիւն, որ այնուհետև գործը աւելի կը դիւրացնէ։ Մեզ համար մի բան շատ յայտնի և ակներև է. մի թաղի մէջ համախմբուած լինելու օգուտը. գալով դըժուարութիւններին՝ նոքա անյաղթելի չեն, և ձեռնհաս անձերից կազմուած մի յանձնաժողով՝ շատ արգելքներ կարող է բառնալ որոնք այժմ անյաղթելի են թւում։

Յոյս ունիմ որ Թէհրանի հասարակութիւնը լուրջ ուշադրութիւն կը դարձնէ այդ հարցին, և լրագրի էջերում քննադատութեան առարկայ կը դարձնէ,

Մ. Մ. Գրիգորեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Որպէս լսում ենք Վ. Եհափառ Հայրիկը ի պատասխանի Ազգային Ուսումնասիրաց Ընկերութեան առ Նորին

Վեհափառութիւնը մատուցած մի աղերսագրի, բարեհաճած է մի կոնդակ ուղարկել նոյն ընկերութեան, որ կապ ունի պարսկահայոց ազգային հաստատութեանց և մասնաւորապէս կրթութեան գործի հետ։ Ցանկալի կը լինէր որ յիշեալ ընկերութիւնը „Շաւղի“ էջերում տպել տար Վեհափառի կոնդակը։ „Շաւղի“ համար որ մասնաւորապէս զբաղւում է այդ խնդիրներով, այդ կոնդակը վերին աստիճանի հետաքրքրական կը լինէր։

—

Տաճկաստանի զանազան բոդաքներից ստացուած մասնաւոր նամակներից երևում է որ ասելը այնքան հասել է անելիակալելի սառակութեան, և մարդիկ խումբ խումբ մեռնում են արդէն օգնութեան պակասութիւնից։

—

Ն. Վ. Մօին-ուլ-Մուլք. որդի Ն. Վ. Ամին-էդ-Դովլէի, իւր հօր փոխարէն փոստի նախարար է նշանակուած։

—

Երեք շաբթի օր տեղի ունեցան Հայկազեան օրիորդաց վարժարանի քննութիւնները, և ձեռագործների ցուցումը։ Օրիորդները գեղեցիկ յառաջադիմութիւն ցոյց տուին իրանց առարկաների, մասնաւորապէս թուաբանութեան մէջ։ Երկրորդ դասարանը բաւական բազմաթիւ էր. ցանկալի կը լինէր որ վերջապէս թէհրանցի հայ տիկինները համոզուէին որ միայն կարդալ գրել բաւական չէ աղջիկների համար, այլ թողնէին իւրեանց դուստրերը վարժարանում մինչև նոքա աւարտէին իւրեանց ուսումը, որ այնքան լաւ կերպով են սկսել։

—

Անցեալ շաբաթ օր Թաւրիզի հրապարակի մէջ բացուած նոր փոստատան մէջ տեղի ունեցաւ քաղաքային փոստի բացումը. ներկայութեամբ փոստային նախարար Վ. սեմ. Ամին-էդ-Դովլէի, արդարութեան նախարար Մուշիր-էդ-Դովլէի և այլոց։ Նմանապէս այցելեց նոր փոստատունը Նորին Բարձրութիւն իշխան Նայիբ-Սալթանէն։ Ն. Վ. Վեհափառութիւն Շահը անցնելով այդ օր նոր փոստատան առջևից, իւր կառքը կեցնել տուաւ, և մի քանի տեղեկութիւններ հարցնելուց յետոյ՝ իւր բարձր գոհութիւնը յայտնեց փոստային վարչութեան մէջ բերուած վերջին բարեփոխումների մասին։ Իսկապէս այս վերջին մի քանի ամիսների ընթացքում, շնորհիւ իշխան Վ. ահրամ Պէյ Տատեանի ձեռներէցութեան, որ փոստային վարչութեան մէջ ընդհանուր վերաքննիչ կարգուած է, մեծ փոփոխութիւն է նկատւում։ Քաղաքային փոստի հաստատումը մեծ գիւրութիւն կը տայ թէհրանցիներին, որոնք միմիանցից այնքան հեռաւոր թաղերում են բնակւում։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք „Արաքսի“ 5-րդ տարուայ II. գիրքը։ Մեր հրատարակութիւններին մէջ „Արաքսը“ առաջին տեղն է բռնում տալի գեղեցկութեան, և մանաւանդ նկարների բանչելի արտատպութեան կողմից։ Շատ ուրախալի է „Արարատի“ խմբագրի նախաձեռնութիւնը՝ աշխատել հայ հասարակութեան մէջ մշակել դեկտաբեռեան ճաշակը։ Յոյս ունինք որ հասարակութիւնն էլ իւր կողմից կը քաջալերէ այդ հրատարակութիւնը։

—

Մենք ստացել ենք մի նամակ Դավրէժից Պ. Վ. Միքայէլեան ստորագրութեամբ որ խօսելով „Շաւղի“ 18-րդ համարում տպուած „Լոյս“ ընկերութեան երեկոյթի մասին գրուած յօդուածի վերայ՝ հերքում է մի քանի կէտեր, ի միջի այլոց նոյն յօդուածագրի հետեւեալ գրածը „պատկերների մէջ գլխաւոր տեղն էին բռնում եկեղեցիները. ինչ է նշանակում այդ. մթթէ Եւրոպայում եկեղեցիներից բացի ուրիշ հիմնարկութիւններ չը կան“։ Պ. Միքայէլեան ապացուցանում է որ 50 պատկերներից միայն երեքը եկեղեցի և մէկը մզկիթ էին, մնացորդը դաշտանկարներ Շուէյցարիայից, պալատների արձանների, և այլն պատկերներ։ Նամակը չենք կարող տպել որովհետև վէճի առարկան այնքան հետաքրքիր չէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—„Նոր-Ֆարիզ“ քաղաքում ենք հետևեալը։ Կ. Պոլսից „Նովոստի“ լրագրին հետևեալն են գրում.—Եօզդատում զինուորական դատարանի հայերի վերաբերմամբ արձակած մահուան դատավճիռները գնդակահարելու համար տրած խոստումը այստեղ ապացոյց է համարւում, որ սուլթանը չի յանկանում գործնական ելք տալ այդ դատավճիռներին այն ձևով, որ դրանք արձակուած են։ Կարծում են, որ սուլթանը նեղում կը չնորհի դատապարտուածներին, և այդ յոյսը լաւ տպաւորութիւն է թողնում հայ համայնքների վերայ։ Եօզդատում դեռ ևս կանգնած կան 1.200 հոգի հետևակ, 20 հոգի հեծեալ զօրք և մի ռմբաձիգ գունդ, բայց այդ զօրքերի մի մասը հաւանական է, որ շուտով ետ կոչուի, որովհետև զինուորական խորհուրդն արդէն վերջացրել է իւր նիստերը. Եօզդատում անդորրութիւն է տիրում. ինչպէս և Աբեսարիայում և բոլոր միւս շրջաններում, ուր վերջերս յուզումներ և անկարգութիւններ էին տեղի ունենում։ Թիւրք-անգլիական յարաբերութիւնները կարծես թէ փոքր ինչ լաւացել են այն խօսակցութիւնից յետոյ, որ սուլթանն ունեցաւ անգլիական դեսպանի հետ պալատում եղած հանդիսաւոր ճաշից յետոյ։ Ասում են, որ սուլթանը խիստ գոհ է մնացել անգլիական դեսպանի՝ հայոց գործերին վերաբերուելուց և մինչև անգամ ցանկութիւն է յայտնել Վիկտորիա թագուհուն արաբական ձիեր ուղարկելու իբրև նուէր։

Արտօնատէր-Հրատարակիչ՝ Անդրէաս Բէկնազարեանց։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԹԻՒ
1794 ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ 1894
ՅՈՒԲԵԼԻՆԻ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
„ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ“
ԼՐԱԳՐԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԱՆԷ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ
1894 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԻՆ

Մեծ միաձայն դիրքով ԼՈՒՍԱՏԻՊ (phototypique) պատկեր մը, որուն մեծութիւնն է՝ 50—35 սանտիմետր, տպուած 70—45 սանտիմետր քարտոնի (carton) վրայ այլեւայլ բնագրով։ Պատկերս պիտի նկարագրէ՝ մէջտեղը հայ լրագրութեան Հիմնադրին՝ Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆԵՑ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻՆ պատկերը, եւ բոլորտիքը 1894-ին հայերէն լեզուաւ հրատարակուող բոլոր ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԸ, իրենց ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ պատկերներով։

„1794 ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 1894“

պատկերը կարելի է ստանալ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ։ Մէկ օրինակի բաժանորդագինը է ՐՈՒԲԼԻ 1.—կամ 6 դրամ։ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍԸ խմբագրութեանս վրայ է։

Պարսկաստանից պէտք է դիմել ուղղակի «ՇԱՒԻՂԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, տալով նաեւ հասցէն որոշ գրուած, առանց ենթադրելու մեզի ծանօթ լինելն։ Կարելի է նաեւ բաժանորդագրուիլ մեր Յարգոյ Գործակալաց ձեռօք։

Ծանօթ. Բաժանորդագրութիւնը շարունակւում է Պարսկաստանում մինչեւ Օգոստոսի մէկը։